

SZÍNHÁZTUDOMÁNY SZEKCIÓ

Szekcióvezető Prof. Dr. Jákfalvi Magdolna
(„B” szekció, Péntek 18:00-19:30)

18:00-18:30

Bagdi Sára (ELTE BTK)

A vihar előtt

Hevesi Sándor 1904 és 1907 között a Thália Társaság tagja. A társulat előadásait, állandó játszóhely hiányában, legtöbbször szűk terekben és minimális szcenikai lehetőségek mellett kellett megvalósítani. Hevesi a Tháliától a Népszínház-Vigoperához szerződött, az első bemutatója egybeesett a Népszínházról éppen átalakuló Népszínház-Vigopera nyitóelőadásával. A Fellner és Helmer cég színpadán rögtön kilencvenkét szereplő egyidejű mozgására vállalkozott. 1908 és 1912 között a Nemzeti Színház főrendezője, de a szcenikai lehetőségekkel itt sem volt elégedett.

Amit Hevesi a modern színpadtól várt, nem volt kevésbé utópikus, mint Craig templom-színháza vagy Meierlinck színházkonceptiója. Kétszer is kísérletet tett arra, hogy megkerülje a modern színházi tér konstans apóriáját. 1910-ben Shakespeare-kori színpad rekonstrukcióján adta elő *A vihar*. Hevesi ezúttal az Országos Színművészeti Akadémia növendékeivel dolgozott. Somló Sándor, az akadémia igazgatója Alexander Bernát nyomására engedélyezte a próbákat. Alexander a Kisfaludy-Társaság Shakespeare-bizottságának képviselőjeként jelen volt a bemutatón is és rövid felszólalása vezette be az előadást. Hevesi mellett a balszélfogó szellemi körének több tagjával is baráti viszonyt épített. Lukács György dráma tanulmányának Kisfaludy Társaságnál aratott sikere is részben Alexander jelenlétével magyarázható. (Lukács 1907-ben elnyerte a Kisfaludy Társaság *A drámaírás legfőbb irányainak ismertetése a század utolsó negyedében* címen meghirdetett pályázatát.) Fülep Lajos Nietzsche-fordítását, a *Tragédia születését* pedig saját szerkesztésű sorozatában, a *Filozófiai Írók Tárában* jelentette meg.

Hevesi 1911-ben újra Shakespeare színpadon rendez, ezúttal Hamletet. Ugyanebben az évben Fülep Lajossal és Lukács Györggyel közösen indítanak filozófiai folyóiratot. *A Szellem* második és egyben utolsó számában Hevesi közli *Shakespeare és a középkor* című tanulmányát. A konferencián ezen a szövegen keresztül kívánom röviden bemutatni, Hevesi Shakespeare színpada hogyan viszonyul a rendező színpadról és színházról vallott általános elképzeléseihez. Továbbá a kiválasztott esszé újabb szempontokkal szolgál Hevesi, Lukács és Fülep baráti szövetségének megértéséhez, és segítséget nyújt Hevesi által vallott színházesztétika tágabb kontextusának megértéséhez.

18:30-19:00

Kintli Borbála (ELTE BTK)

A függöny nem megy le... Nadas Péter drámatrilógiája a színpadon

Nadas Péter Takarítás, Találkozás, Temetés című drámái számos színházi bemutatót megélték. Az időről-időre megszülető kísérletek mégsem tudják létrehozni azt az előadást, melyben a művek fokozott összetettségükben tudnának kibontakozni. Legutóbb, 2009-ben Gergye Krisztián Trilógia-tanulmány címmel vitte színpadra a Találkozás (Bárka Színház) és a Temetés (MU Színház) című drámákat. Mi lehet az oka annak, hogy az előadások sorra hiányérzetet keltenek a befogadóban? Miért nem képesek megszületni Nadas drámái a színpadon? "S, hogy e szépen és következetesen végigvezetett színpadi gondolat mégis hidegen hagy? Ez bizonyára annak tulajdonítható, hogy sokkal több és jelentősebb az, >>>amiről lemond<<<, mint az, >>>amit elmond<<<." - írja Nadas Péter Don Carlos ármányai című kritikájában. Nadas gondolata jelez egy problematikát, mely a trilógia darabjainak színrevitelét is jellemzi. Az előadásokban sorra eltűnik a drámákból valami, a visszamaradt, "megcsontított" művek ezáltal nem képviselhetik sikerrel az eredeti koncepciót. Nadas drámái szűnnek meg létezni a színpadon.

Gergye Krisztián rendezésc-koreográfiája fontos előadásokat teremtett, azok minden hibája ellenére. Címválasztásában - Trilógia-tanulmány - jelez egyfajta radikálisan (?) új viszonyulást a művekhez. Szövegszerűen a trilógia két darabját viszi színpadra, azonban az előadások sorra megidéznek a Takarítás című drámát is. A háttérben ott áll az ismert nadas gondolat: "Engem a színházban az élő testek között kialakuló viszonyrendszer érdekel." A rendezés ambivalens módon fordul Nadas (a drámákban rögzített) szerzői szándékához: a művekhez való ragaszkodás és a velük való szakítás szándéka egyszerre motivál.

Egyidejűleg a színházhoz való viszonyulás tekinthető problematikusnak a drámatrilógia esetében. A magyar színház még nincs felkészülve a Nadas-drámák színrevitelére. Egy újfajta színházra várnak, ahol a hiányok között - hogy nincs dráma, nincs történet, nincsenek jelleme, csak bábuk vannak egy térbe belevetve, ahol nem megy le a függöny, mert az is eltűnt már, és különben sem lenne értelme - mégis megszületik a komédia és a tragédia, színet nélkül!

Nadas drámáinak vázolt sajátosságait - hiányesztétikai megközelítést - szem előtt tartva vizsgálható Gergye Trilógia-tanulmánya. Az elemzés választ keres arra a kérdésre is, hogyan születne meg a Nadas Előadás, mely a művek mély gondolatosságát engedni megszólalni.

19:00-19:30

Muntag Vince (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Az esemény anyagai: Metafilológiai problémák a Philther projekt apropóján

Az MTA 2014. novemberi színháztudományi konferenciáján két olyan programadó előadás hangzott el, amely hosszú időre meghatározhatja a színházi előadás fogalmához kötődő elméleti keretet a hazai tudományosság kontextusában. Kékesi Kun Árpád és Jákfalvi Magdolna említett szövegei reprezentatív erejű határozottsággal pozicionálják magukat a nemzetközi vonatkozásrendszerben, s kontingens módon önbemjelölő gesztusaik nyíltan provokálnak a továbbgondolásra. Az ezekben bemutatott Philther elnevezésű színháztörténeti-historiográfiai projekt címébe emelte a filológia kifejezést, ám a kultúrtechnika pontos helye nem nyert elméleti artikulációt részleteiben. Jelen előadás a két szöveg által megképzett térben ennek problematizálását indítja el. A tanulmányoknak a források és a megjelenítő felület anyagságára vonatkozó néhány kitétele inspirálja a kérdést, pontosan milyen feltételekkel formálható történetessé az emléktárgy materialitása, és ez - az egész koncepció történetértelmezési stratégiájára kihatóan - hogyan áll összefüggésben az anyagi emlékek mediális hozzáférhetőségével. Feltételezhetően nemcsak a kulturális emlékezet identitásképző potenciálja felől tekintve van téje a forrásanyag tagolt és sokszor nehezen áttekinthető intézményi tulajdonlásának. Ha tudniillik a történeti értelmezésbe elméleti erővel beemeljük a médiumok működésének intézményi szintű reflexióját, akkor vizsgálhatóvá válik, hogy pontosan milyen közeg hozza ide számunkra a színházi múltat, és pontosan hol húzódnak az emlékezés tartalmi határai. Az előadás arra kérdez rá, beilleszthető-e a Philther terébe egy olyan metafilológiai elképzelés, amely a múlt anyagságát a programból érzékelhetőnél hangsúlyosabb helyen kezeli. Ha ugyanis igenlő a válasz, akkor a kérdés a hazai színháztudomány és filológiai elméleti gondolkodás izgalmas találkozási pontjává válik.